

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sefer Kiryah ne'emanah

kolel Nevi'im u-khetuvim

Sefer Yesha'yah

Shelomoh ben Yitshaq

Fyorda, 5567 [1806/1807]

יט

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9839

נִפְשׁוּ יִרְאֵה זֶרַע יֵאָרֵךְ יָמִים וְחַפְזֵי יְהוָה בִּירוּ יִצְלַח : (יא) מַעֲמֵל
נִפְשׁוּ יִרְאֵה יִשְׁבַּע קִמָּץ בּוֹק בְּדַעְתּוֹ יִצְדִּיק צְדִיק עֲבָדֵי לַרְבִּים
וְעוֹנֹתָם הוּא יִסְבֵּל : (יב) לִכֵּן אֶחְלַק לּוֹ בְּרַבִּים וְאֶת־עֲצוּמִים יֶחֱלַק
שָׁלַל תַּחַת אֲשֶׁר הָעֵרָה לְמוֹת נִפְשׁוּ וְאֶת־פְּשָׁעִים לְמַנְהָ וְהוּא חֲטָא־
רַבִּים נָשָׂא וְלִפְשָׁעִים יִפְגִּיעַ :

נד (א) רְנִי עֵקֶרָה לֹא יִלְדָה פִּצְחוֹ רִבְרָה וְצַחְלֵי לֹא־חָלָה כִּי־
רַבִּים בְּנֵי־שׁוֹמְמָה כִּבְנֵי בְעוּלָה אָמַר יְהוָה : (ב) הִרְחִיבֵי מְקוֹם
אֶהְלֵךְ וִירִיעוֹת מִשְׁכְּנֹתַי יִטּוּ וְ־תִחַשְׁבֵי הָאָרֶזִי מִיִּתְרֵךְ וַיִּתְדַמְּךְ

חזקי

ר ש י

שטראפע) כענין שנאמר בפלשתים חל השיבו אותו ריקס כי השז השיבו לו
חשס : (יא) מעמל נפשו • היה אוכל ושבע ולא היה גזול וחומס : בדעתו יצדיק
צדיק • היה שופט עבדי משפט חמת לכל הבאים דרין לפניו : ועונותם היה סובל
כדרך כל הצדיקים שנאמר חסה ובניך השאו את עון המקדש : (יב) לכן • על
עשותו זאת החלק לו נחלה וגורל ברבים עם האבות הראשונים : הערה למות
נפשו לשון ותער כרה : ואת פשעים נמנה • סבל יסודין כאלו חטא ופשע והוא
שגביל אחרים נשא חטא הרבים : ולפשעים יפגיע • על ידי יסודיו שהבאתי
על ידו טובה לעולם :

נד (א) רְנִי עֵקֶרָה • ירושלם חסר היתה כלא ילדה : לא חלה לשון לידה
הוא שהיולדת על ידי חיל וחבלים יולדת : מבני בעולה • זה אדום :
(ב) יטו למרחוק : מיתרך • הם חבלים דקים התלוים בשולי אוהלים וקשורים

ביתדות

צובלל יופי

הזני שהיו עושי' צו שפטים לוקח ונפדה מכל זה : ואת דורו מי יסוח , מי היה מדבר שיהי' דורו
כל כך בגדולה וכמוהו מי מלל לאברהם : ישוחח , דבור וכן במעשה ידך אסוחח והם מבנין
המרוכז מנסי העי' : מפשע עמי , כל עם ועם יאמר כן כי מפשעו היה בא להם הנגע-לא
מפשע עמים : ואת עשיר , פירש רבי יונה כמו רשע ואין ככון להוציאם מענין עושר ופירושו
לפי שאמ' ויתן את רשעים קברו כלומ' שמת קודם זמנו שיהרגוהו על לא חמס בכפיו כמו הרשעים
שמתם קודם זמנם כמו שאמר הנביא אנשי דמים ומרמה לא יחטו ימיהם שהורגים אותם על
רשעם וכן ואת עשיר צמותו כמו העשיר שהורגים אותו על עשרו , ובפירושו וטעם ויתן את
רשעים קברו שהוא היה מוסר עצמו למיתה על קדושת השם כי אם היה כופר בתורתו ומסור
למיתתם היו פוטרים אותו וטעם ואת עשיר צמותו כי גם העשיר הורגים אותו בעבור עשרו ולא
בעבור רשע שהיה בו : במותיו , שם קבץ מות צנוח הו' וטעם הקבץ ממות שפעמים ימיתו
האלם בנקירות רבות או ביסורים קשים ובזעת השמים ויש מהם שרפים ויש מהם כהרגים ויש
מהם נסקלים והכל מופרים עצמם על יסוד השם : (י) החלי , נקרא כנעלי האל"ף ונכפלה
האל"ף

ישעיה נד

חזקי : (ג) בִּי־יָמִין וּשְׂמֹאל הַפְּרָצִי וְזָרַעְךָ גּוֹיִם יִירֶשׁ קִמְצַן בּוֹקֵי
וְעָרִים גְּשֵׁמוֹת יוֹשִׁיבוּ : (ד) אֶל־הַיְרָאִי כִּי־לֹא תִבּוֹשִׁי וְאֶל־הַקְּלָמִי
כִּי־לֹא תִחַפְּרִי כִּי בִשְׁתַּעַלְוִמֶיךָ הַשִּׁפְחָתִי וְהַרְפַּת אֶלְמִנְהֶיךָ לֹא
תִזְכְּרִי עוֹד : (ה) כִּי בְעֵלְיֶךָ עֲשִׂיךָ יְהוָה צָבָאוֹת שָׁמוּ וּגְאֻלְךָ קְדוֹשׁ
יִשְׂרָאֵל אֱלֹהֵי כָל־הָאָרֶץ יִקְרָא : (ו) כִּי כֹאֲשֶׁה עֲזוּבָה וְעֲצוּבַת
רוּחַ קְרָאךָ יְהוָה וְאִשְׁתֵּי נְעוּרִים כִּי תִמָּאֵס אָמַר אֱלֹהֶיךָ : (ז) בְּרַגְעַ
קִמְצַן עֲזוּבָתְךָ וּבְרַחֲמִים גְּדוּלִים אֶקְבְּצֶךָ : (ח) בְּשִׁצְף־קִצְף הַסִּתְרָתִי
פָּנִי רַגַע כִּמְדָּ וּבַחֲסֶד עוֹלָם רַחֲמֶיךָ אָמַר גְּאֻלְךָ יְהוָה : (ט) כִּי
מִרְנַח זֹאת לִי אֲשֶׁר גִּשְׁבַּעְתִּי מִעֵבֶר מִי־נַח עוֹד עַל־הָאָרֶץ כֵּן
נִשְׁבַּעְתִּי

ר ש י

ביתרות שקורן קביל"ש זלע"ז (ר"ל שעוויל"ע , Cheville. זל"א נאגל, זאפן
האקען כמו ויקרא כ"ו י"ג זד"ס מוטות) ותוקעין זארן : (ג) הפרוני
חגזרי : (ו) עלומייד * נעוריד : (ז) כי תמאס * כשתמאס פעמים שכועס
עליה מעט : (ח) זשף קנף * מנחם פתר חרי חף ודונש אמר כמעט קנף כמו
ברגע קטן עזבתיך וכן תירגס יונתן : ובחכד עולם שיתקיים עד עולם : (ט) כי
מי נח זאת לי * שבועה בידי והולך ומפרש דברו כאשר נשבעתי מעבור מי נח
וגומר

מכלל יופי

האל"ף למ"ד הפועל מהשכתב זאף על פי שרוב השרש הוא נה"א : יאריך ימים , פועל יוא
כי בסכתו יאריכו ימיו שימור המכות ועיין בשרשו : (יא) יראה ישנע , כלומר יראה
טוב שינע בו : (יב) הערה , ענין שפכה ויניקה וכן ותער כדה ענין שפכה הכל הוא
בנין אחר : יפגיע , ענין תחנה ובקשה וכמוהו מן הכבד בלשון תחנה ובקשה הפגיעו במלך
וישתומם כי אין מפגיע ופירושו נעבור הפושעים היה מתפלל כמו שאמר ודרשו את שלום
העיר אשר הגליתי אתכם שמה :

נד (א) רבני עקרה , פירושו כתרנומו שחיי ירושלם דהות כאתחא עקרה דלא ילדת ,
וכן לא חלה דהות כאתחא דלא עדיאת כי ההרה תחיל קרוב ללדתה וכן חיל כילדה :
שוממה , כלומר שאינה בעולה והוא תאר והמ"ס זכר"י : (ד) ואל תכלמי , במקום אל
תיראי שזכר כלומר אל תכלמי מפחד שתפחדי אחר היותך במעלה בארץ כי בעלות אדם
לגדולה ותמצאהו בשפלות אחר כך יבוש ויכלם לא יהיה זה כי לא תחפירי והוא כמו תבושי והוא
פועל עומד מן הכבד וכן החפיר לבנון קמל : (ה) כי בועליך עשיך , בא ברבני לישיך
בלשון תפארת כמו מלת אלהים וכן ישמע ישראל בעשיו : (ו) קראך , לזכר כי לנקבה
לא תאמר כי אם זכר"י למ"ד הפועל ואע"פ שידמה שידבר כנגד : הנהקבה אינו כן אבל
כשידבר כנגד הכנה ידבר פעם לשון זכר פעם לשון נקבה : (ז) ברגע , גי'ת רגע רונה
לומר בימים שעזבתך אותם הימים יהיו נחשבים כרגע כנגד ימי הטובה : (ח) בשעף
קנף , ענינו לפי מקומו לדעת מנחם כמו בחרי חף , והריק"ס פירש בנעט קנף כמו שאמר
ברגע

ו' תרגום אשכנזי

קצח

בעפעסטיגע דיא פֿלעקע ! (ג) דען דוא ברויטעסט דיד אויס צור רעכטען אונד צור לינקען ; דיינע נאָקאָממען ערבען נאָציאָנען , בעפֿעלקערן עדע שטעדטע . (ד) זייא ניכט באַנגע , דוא ווירסט ניכט צו שאַנדען ; זייא ניכט בעשעמט , דוא זאָלסט ניממער עררעטהען . דעס יונגפֿרויליכען שטאַנדעס שאַאָם זייא פֿערגעססען , דעס וויטטווענשטאַנדעס שמאַץ ווערדע ניא געדאַכט .

(ה) ער , דיין שעפֿער , איזט דיין געמאַהל , עויגער צבאָרף זיין נאַמע ; ישראל'ס הייליגסטער דיין רעכער , צללעה לענדער גאַטט גענאַנט .

(ו) וויא פֿערלאַסנער , טיף געקוהנקטער פֿרויאַ רופֿט דעה עויגע דיד צו ; וויא צו יונגענרליכעם עהגענאַס , פֿעראַכטעט איינסט , שפּריכט דיין גאַטט צו דיר .

(ז) איינען קליינען אויגענווינק פֿערלוס איף דיד , ערבאַרמונגספֿאַלל געהמ' איף דיד ווידער אויף . (ח) אין קורצעס גרויס פֿערהייללט' איינע וויילע איף מיין אַנטליך דיר , אָבער איינער עוויגקייט דויער וועהרט מיינע גנאַדע , שפּריכט דיין רעטטער ,

דער עויגע . (ט) וויא צו גח'ס צייטען , זאָ זייא דיינע רעטמונג . שוואַך

דאַמאַלס ב א ו ר

האָריכי מיחרוך : מיטרי האָהל , והנה הטעם המינות והכפריים : (גן עורא) : (ג) חפרוצי : כמו תרבי , וכיוונו (האזית כ"ח י"ד) ופרצת ימה , ויש מפרשים , והיחלוקו מנורת פרוי (ראב"ע) : (ד) כי לא חבושי . לעולם , אחי שתחזי מזה הנלית , ותהיה לך נרה לעולם , כי בעלות האדם לגדולה , ותמאקו שכנות חסד כד , יבט ויכלס : (ד"ק) . כי בושתי עליומך : טרם שנכחו לעם סגולה , וימי מניחתם במכרים : (החכם

המבחר בהפטרות) . וחרפה אלמנוחוד : אחי שחזו וגלו (ה"ל) : (ה) כי בועלך עושך : על דרך מקרובי אישי (הוצע ב' ט"ו) . אלהי כל הארץ : הטעם , כי כל פניו סובו לחורת השם , וכן כתוב (פסיה ג' ט') לקרח כלם נגס ה' : (ה' חברה בן עורא) : (ו) כי המאס : כשמאס , פעמים שכועס עליה מעט : (ה"י) . ומהו שאומר הנצל

לפני האלה , ברנע קטן וגו' : (המבחר בהפטרות) : (ז) ברנע קטן : יפה אמר הראב"ע , כי יש מפרש , שפירשו מלשון הונע הים ויהיו גליו (למעלה מזה כ"א ט"ו) . והעד יבדחמים , ע"כ . ולפי זה יתורגם הכתוב בלשון אשכנז : (אין קורצעס אונזוויללען פֿערשטיס איף דיד ,

אונד מיט גראַסער ליבע געהמע איף דיד ווידער אויף) , כי יש דמיוס , שהוא לשון חכמה , כידוע : (ה"ל) . (ח) בשצף קצף : מנחם פתח חרי אף , ודונס אמר במעט קף , כמו ברנע קטן , וכן תרגום יונתן , בשעא זעירא סלקית אפי אכינתו זמן זעירא מינד : (ה"י) . וכן פירש הריקס והראב"ע : אולם בשעא זעירא הוא תרגום ברנע קטן , ולא

תרגום בשצף קצף , גם איך יתכן כפילת מלת זעירא בתרגום הכלל , ובאמת נוסח התרגום שכתבנו משובש הוא , כי לא מצינו בו תרגום הכתוב , ברנע קטן וכו' , מכל וכל , כדאף באלו

כתעבנו תרגום אלו ב' הכתובים למדא , תחלתו מפקוק הראשון , וסוכי מפקוק הב' , אמנם הויתר נראה בפירוט הכתוב הוא , טעם שצף נקד"ק , הוא כטעם שמה נט"ת , להיותם

אותיות מחולקות , כידוע לבעלי המבטא , ואמר , שהקנף לא בא כו אס בשטיפה מהירית , ובאשר בא קן ילך , אבל המשד , שאז כמידת הדמיוס והאהבה , התקועה בלב , הוא יתקיים

לעולם , ויחיה תרגום בשצף קצף בל"א : (אין אויסכרוך דעם צאַרנעס) : (ה"ל) . ויש שזכרו מלת שצף מלשון הערב , ובה תורה על חמת רוח , ויהי רגס בשצף קצף בל"א

(אין דער העפֿטיגקייט דעם צאַרנעס) , כדעת מנחם בן סרוק הנוכרת . ובחסד עולם : (אין דער רגע , והנה הטעם , שתעמיד מלכות ישראל לעולם , כאשר הוא מפורש בספר דניאל :

(ד"ק) . והנה יקו ימי האלות , ואם חרבו , כמו רנע , כנגד ימי המלכות , שלא יפסקי .

(ז)

הרגום אטכנוי

דאמאלס איך : ניא זאלל פלוט ווידער דיא ערדע איבערשטרעמען ; זאָ שווער-
איך איצט , ניא ווידער דרך צו צירנען , דרך צו שעלטען . (י) געבירגע מענען
וויען , היגעל זיך אויפלעזען : מיינע הולד וויכט פאָן דיר ניא , מיין פֿרידענס-
בונד ווירד ניא אויפגעלעזט . זאָ שפריכט דער זאללערבארמער , דער עוויגע ! —
(יא) אַרמוזעליגע , דעם שטורם פֿריזגעגעכנע , אונגעטרעסעטע שפֿאַרט !
זיה ! איך (גאָטט) בעלעגע מיט עדלער פֿאַרבע דיינע שטיינע , גרינדע דרך
אויף זאָפֿירען . (יב) הורך קריסטאללע זאלל דאָ זאָנגענליכט דיר שיינען ; פֿאַם
געשטיין , פֿייערפֿאַרבען , ערכו' איך דיא טהאַרע , דען גאַנצען אַמקרייז פֿאַן
עדלען

ב א ו ר

(ן עזרא) * (ט) כי מי נח וגו' . המבול , שהיה ביומי נח , והטעם , זאת הנזירה
שגורתי , והנחמה , שאמרת , וכאשר נשנעתי , שלא יעבור עוד מבול כמו נח על הארץ ,
והוא הכתוב (ראשית ח' כ"א) ולא אוסיף עוד להכות את כל חי , וטעם מקבץ עליך , בעבור
שהמזילה לאשה עזובה * (הנ"ל) . ויש מחלוקת בספרים במלה הזאת , ברוב הספרים
שתי מלות , ופירש מנחם , מי המבול , וסמכס לנח , שנא לימיו , וכל מהם , ויש ספרים
שהיא מלה אחת , כמו (ויקרא י"ב ב') כימי נדת דותה , וכן תרגם יונתן , כיומי נח , מכל
מקום הענין אחד * (מדברי רד"ק) * אשר גשבעתי וכו' * דקיימית במימרי , דלא יעדון מי
טופכא , דהוו ביומי נח , עוד על ארשא * (הכסדי) * (י) כי ההרים וגו' . הטעם , יסכן
שימושו ההרים , רק חסדי מאתך לא ימוש , וברית שלומי להיות בניו וביך , והטעם , כבעל
עב אשתו , ביניהם ברית שלום * (נן עזרא) * המוטינה * כמו תשובינה (יחזקאל ט'
כ"ה) , כי לשון נקבות , בפעלים השניים הנראים , יבוא על שני משקלים * (הנ"ל) .
(יא) עניה סוערה * בסער הגלות , והפרסה הזאת מחוברת לפרשה שלמעלה , שמדבר על
אל ירושלים החריבה * (המבאר בהפטרות) * לא נוחסה * פירוש , עד עתה לא נוחסה *
(רד"ק) * בפוך * אכן יקרה שחורה , ויש אומרים שכמהו מלת טופך ספיר (שמות כ"א
י"ח) * (ראב"ע) . והנראה , שהוא כסול שחור , אשר תכבענה בו הנשים , בארצות הקדש ,
את נבות עיניהן , וכן מלאנו ותשם בפוך עיניה (מלכים ב' ט' ל') , כי תקרעי בפוך עיניך
(ירמיהו ד' ל') , ולזה נטה החכם המתרגם אשכנזית * ויש אומרים , שהוא האבן הנקרא בל"א
(שפיסגלאו) , אשר שקפו אותו אנשי הקדש לעפר , לכחול בו את הפנים * בספרים
פירש הגאון רבינו סעדיה , שהוא אבן לנינה , והחכם ר' אברהם בן עזרא כתב , שהיא
אדומה , ויונתן תרגם באבנין טבין , כמו תרגם אונקלוס לבנת הספיר (שמות כ"ד ז"ר) .
כעובד אבן טבא * (רד"ק) * (יב) כדכר * אין ריע למלת כדכד במקרא , (נפלאתי על
הרב ז"ל , כי נאמת מלאנו המלה הזאת ביחזקאל כ"ז ט"ז) , והיא אבן יקרה * (ן עזרא) *
ואמרו המתרגמים , שהוא האבן הנקרא (קריסטאלל) בלה"ע , וכן דעת המתרגם אשכנזית
שמשותף * החלוקת , בתכנס בהם השמש , אפשר , כי פנות החלוקות יהיו אבן כדכד ,
או אפשר אורח הקלובי . יבנה כדכד , כמו שפושין אותו בזכוכית כבועה בעיני כבועים ,
וכשיכה ניטון השמש עליהם , יהיה המראה יפה מנפנים * (רד"ק) * אקרה * אבן מזהירה
כאש , וכן (יחזקאל כ"ח) בתוך אבני אש התהלכת , לפיכך נקראת אקדה , מן קודמי אש
(למעלה מזה כ' י"ח) , וכן תרגם יונתן , לאבני גמר , כתרגום נפלת גימרא * (הנ"ל) *
וכעין זה כתב ראב"ע , ז"ל : " אקדה , אבן יקרה , ואל"ף טוסף , והוא מגורת כי אש קדשה
באפי (דברים ל"ב כ"ב) . " והנה קצת מהמתרגמים בארו המלה (קארבונקעל) (ובין
(קארפונקעל) בל"א , וכאשר כתב רש"י ז"ל , ואחרים אמרו , שהיא האבן הנקראת (רובין)
בל"א , וגם היא יש לה נבוע אדום ומאיר כאש . ותרגום החכם מהו' דוד פֿרידלענרער
כ"י: בל שתי הדיעות * לאבני הפץ . שיש לאדם חסן בהם , לא ככל האבנים שהם מושגים

אין

ישעיה נד

קצט

נשבעתי מקצף עליך ומגער בך : (י) כי ההרים ימושו והגבעות
תמוטינה וחסדי מאהך לא ימושו וברית שלומי לא תמוט אמר
מרחמי יהוה : (יא) ענייה סערה לא נחמה הנה אנכי מרבין
בפוך אבניך ויסדתיך בפפירים : (יב) ושמתי בדרך שמשתיך
ושעריך

ר ש י

וגומר : (י) כי ההרים ימושו * אף אס תכלה זכות אבות ואמהות חסדי
מאתך לא ימושו : (יא) סערה * שלבה סוער ברובי צרות : מרצן בפוך * רוץ
רצפתך באבני נופך : (יב) כדכד * מין אבן טובה : שמשותיך יונתן תירגס
אעך ומנחם חזרו עם ישמוניה ויש פותרין לשון שמש חלונות שחמה זורחת בהן
ועושין כנגדו מחילה במיני זכוכות צבעי לגוי * ומדרש תילים פותר שמשותיך
ושמש ומגן (תלים פ"ד) שיני החומה : לאבני אקדה * יונתן תירגס לאבני
גומרין תרגום גחלים פתר אקדה לשון קדחי אש והם מין אבנים טובות צוערות
כלפידים והוא קרבונק"ל לשון גחלת ויש פותרין לשון מקדח * אבנים גדולות שכל
חלל הפתח קדוח בתוכו והמזחות והמפתח והסף כולן מתוך האבן הם : לאבני
חפץ

מכרל יופי

ברנע קטן עזבתיך וכן תרגם יונתן בשעה זעירא : (ט) כימי , יש מחלוקת במלה הזאת
ברוב הספרים הם שתי מלות ופירוש מנחם מי המבול וסמכס לכח לפי שצאו בימיו וכל מהם ,
ויש ספרים שהיא מלה אחת כמו כימי נדת דותה וכן תרגם יונתן כימי נח ומכל מקום הענין
אחד אמר כמו דבר מי המבול שהיו בימי נח וכו' : ובגער נך , במכלל קריאת הגימ"ל נטה
לקמ"ץ חט"ף מפני העי"ן ויש ספרים מדוייקים שהגימ"ל נקודה נקמ"ץ חט"ף וכן נפירש העי"ן
נקרא נקמ"ץ חטף : (י) ימושו , פועל עומד ענין הסרה : מאהך , זה נמצא לבדו
בכ"י התי"ו נפל המקרא וכל האחרים נקמ"ץ חט"ף : (יא) מרבין , כלומר שירבין באבני
פוך אבני הבנין רוצה לומר שיסודה יהיה באבני פוך והוא שאמר ויסדתיך בספירים : בפוך ,
אבן יקרה שעינה כעין הפוך והוא הכחול השחור ואומרים שהוא שקורין לו בלע"ז קרבונקולי :
בספירים , פירש הגאון רב סעדיה שהיא אבן לבנה , וראב"ע פירש שהיא אדומה ועיין בספר
ואלה שמות מזה הספר סימן כ"ג : (יב) כדכד , נופך ספיר תרגום ירושלמי כדכדינא
וספרינא והנה נמצא בספוק אחד שגיהם נופך ארגמן ורקמה וכן וראמות כדכד : שמשותיך ,
החלונות שהמש נכנס בהם : לאבני , הלמ"ד מורה על העצם כלמ"ד לכל כליו מעשה נחשת ,
הרגו לאבנר והשלישי לאבשלום וכן למ"ד לאבני חפץ , ויתכן לפרש למ"ד לאבני אקדה לאבני
שפן משמעות כלומר האבנים שהיו בהם מתחלה אשים אותם לאבנים טיבות ומרגליות וכן למ"ד
ושמתי ליער והדומים להם : אקדה , היא אבן מהאבנים היקרות ואולי נקראת אקדה מן
קודחי אש וכן תרגם יונתן לאבני גומר כתרגום גחלת גומרא : (יג) ורב שלום בניך , פועל
עבר מוסב לעתיד מפני הו"ו מצעלי הכפל : (יח) רחקי מעושך , צווי במקום עתיד כמו
הרחקי , וכן ומות צהר כמו ותמות ושיס בסלע קנך כמו ותשיס כי לא תבא מלת כי על הצווי
כי אס במקומות מעטים ופירושו תרחקי מעושך שלא יעשך אדם ומחיתה שלא תקרב אליך :
(טו) הן גור יגור , ענין אסיפה כמו יגורו עליו עוים וכן מי גר אתך והוא עבר במקום עתיד
ופירושו מי קצן על עמך להלחם והוא אמר זה על גוג ומגוג עליך ויכול כמו שאמר במקום אחר
על

ישעיה נד נה

ושעריך לאבני אקדח וקר גבולך לאבני חפץ : (יג) וכל בניך
למורי יהוה ורב שלום בניך : (יד) בצדקה תבונני רחמי מעשק
פילא תיראי וממחטה פילא תמרב אליך : (טו) הן גור יגור אפס
מאותי מי גר אהך עליך יפול : (טז) הן חנה קרי אנכי בראתי חרש
נפח באש פחם ומוציא כלי למעשהו ואנכי בראתי משוחית
לחבל : (יז) כל כלי יוצר עליך לא יצלח קמץ בוזק וקר לישון
תקום אהך למשפט תרשיעי זאת נהלת עבדי יהוה וצדקהם
מאתי נאם יהוה :

נה : (א) הוי כל צמא לכו למים ואשר אין רזו פסח לכו שברו
ואכלו ולכו שברו בלוא כסף ובלוא מחיר יין וחלב : (ב) למה
חשקלו

ר ש י

חפץ לאבני חפץ : (יד) רחמי מעשק • כמו (לעיל נ"ג) התנערי מעשר
רחמי מן העושקים אותך (רחמי מעשק תרחק לעשוק בני אדם כדרך שעושים
רשעים שאוספי' ממון מגזל חבל אדם לא תנטרכו לגזול כי לא תיראו מדלות ועניות
וממחטה כי לא חבא ולא תקרצ עליך חרבנאל : (טז) בצדקה שתעשה תהיה נכונה
בגאולת עולם ותהיה רחוקה מעשק בני אדם • כי לא תיראי חפילו פחד ויראה
לא יהיה לך מהם ותהיה רחוקה מנחיתתם שלא תקרצ עליך חיל"ה שלוחה) :
(טו) הן גור יגור אפס מאותי • הן ירא יירא ויגור מגזרת רעות אותי שאין אני
עמו הוא עשו : מי גר אהך • מי אשר גאסף עליך למלחמה או מי גר מי שנתגרה
בך • ורבותינו פירשוהו בגרים לומר שאין מקבלין גרים לימות משיחנו והף
בפשוטו של מקרא יתכן מי שנעשו גרים אהך בעניותך עליך יפול בעשירותך כמו
על פני כל אחיו נפל (ראשית כ"ה) : (טז) הנה אנכי • אשר בראתי חרש
המתקן כלי ואני אשר בראתי משחית המתכלו כלומר אני הוא שגריתי בך את
האויב אני הוא שהקנתי לו פורענות : ומוציא כלי למעשהו • לצורך גמרו
כל צורכו : (יז) כל כלי יוצר עליך • כל כלי זיין אשר ילטשוהו ויחדדוהו בשבילך
להלחם בך : וזר לשון חרבות צורים (יחושע ה') אף תשוב גור חרבו
(תלים פ"ט) :

נה (א) הוי כל צמא • הוי זה לשון קריאה חיומן וקיבתן הוא ויש הרבה
במקרא (זכריה ב') הוי הוי ונכסו מארץ נפון : לכו למים • לתורם :
שברו לשון לשבור בר (ראשית מ"ג) : יין וחלב • לקח טוב מין וחלב : (ב) למה
חשקלו